UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Oude thema's in een nieuwe eeuw

de Beer, P.

Publication date
2005

Published in
Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

de Beer, P. (2005). Oude thema's in een nieuwe eeuw. *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken*, 21(1), 5-6.
http://www.boomlemmatijdschriften.nl/tijdschrift/TvA/2005/1/TvA_2005_021_001_001

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Oude thema's in een nieuwe eeuw

Paul de Beer*

Nu het eerste lustrum van de 21ste eeuw erop zit, kan een eerste vergelijking worden gemaakt tussen de arbeidsmarkt in de nieuwe eeuw en die in de voorgaande. Wat dan als eerste opvalt, is de terugkeer van het aloude thema van de werkloosheid. In de euforie van de 'nieuwe economie' in de tweede helft van de jaren negentig meenden sommigen dat economische depressies en recessies tot het verleden behoorden. Maar de viering van de millenniumwisseling was amper voorbij of de euforie maakte plaats voor pessimisme. De economische recessie waarin Nederland zich sinds 2002 bevindt, wordt inmiddels al vergeleken met die van de jaren tachtig – een periode die op haar beurt veel parallellen had met de crisis van de jaren dertig.

Opmerkelijk genoeg roepen de stagnerende werkgelegenheid en de sterk opgelopen werkloosheid aanzienlijk minder doembeelden op, maar ook minder ambitieuze plannen om het tij te keren, dan in de jaren tachtig het geval was. De verklaring hiervoor moet worden gezocht in het feit dat, in de huidige periode van hoge werkloosheid, de krappe arbeidsmarkt van de toekomst zijn schaduw al vooruitwerpt. Immers, als vanaf 2008 de babyboomers (waarvan de eerste jaargang dan 62 wordt) met prepensioen gaan, zal de werkloosheid naar alle waarschijnlijk weer sterk teruglopen. Dat geeft de huidige arbeidsmarktsituatie haast iets surrealistisch. Aan de ene kant is het tekort aan banen momenteel nijpend en nog maar een paar jaar geleden voor mogelijk werd gehouden. Aan de andere kant houden economische deskundigen en de overheid ons voortdurend voor dat

we iedereen binnenkort hard nodig hebben. Dit verklaart ook waarom oude maatregelen om het arbeidsaanbod te beperken, zoals arbeidsduurverkorting en vervroegde uittreding, nu niet langer als oplossing figureren, maar juist als instrumenten die ons nog dieper in het moeras zullen helpen. Het paradoxale gevolg is dat er in een periode van hoge en hardnekkige werkloosheid vooral pleidooien voor langere arbeidstijden en langer doorwerken zijn te beluisteren.

Misschien is de verwachte krapte op de arbeidsmarkt ook een van de redenen waarom er momenteel weinig steun lijkt te zijn voor een intensivering van het activerende arbeidsmarktbeleid. Terwijl de Nederlandse overheid op het hoogtepunt van de vorige conjunctuurgolf (in de tweede helft van de jaren negentig) een groot aantal gesubsidieerde banen (de Melkert-banen) schiep om kansarme werklozen aan werk te helpen, wordt er nu, in het dal van de conjunctuurencyclus, juist op deze instrumenten bezuinigd. En ook op andere arbeidsmarktinstrumenten als de subsidie voor laagbetaalde banen (de SPAK) en op de reïntegratiebudgetten wordt bezuinigd op het moment dat ze het hardst nodig zijn. Het Nederlandse arbeidsmarktbeleid heeft hierdoor in sterke mate een procyclisch karakter gekregen.

Voor de rechtvaardiging van de huidige bezuinigingen wordt vaak verwezen naar het rapport *Aan de slag* uit 2001, waarin een interdepartementale commissie concludeerde dat het meeste arbeidsmarktbeleid niet effectief is. Gemakshalve wordt dan wel vergeten dat diezelfde commissie er ook voor pleitte om

* Paul de Beer is lid van de redactie van het Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken.

Oude thema's in een nieuwe eeuw

het arbeidsmarktbeleid anticyclisch te maken door in economisch slechte tijden *meer* geld voor het arbeidsmarktbeleid uit te trekken. Over de stelling dat het arbeidsmarktinstrumentarium niet effectief is, is inmiddels het laatste woord nog lang niet gezegd. Dit blijkt uit de drie bijdragen in dit nummer over de effectiviteit van het arbeidsmarktbeleid. Terwijl een bijdrage (van Pierre Koning) de conclusie onderschrijft die onder economen inmiddels gemeengoed is, namelijk dat het meeste arbeidsmarktbeleid niet of nauwelijks positieve netto-effecten heeft, laat een andere bijdrage (van Jaap de Koning) zich aanzienlijk positiever uit over de effectiviteit van het beleid, terwijl in een derde bijdrage (van Arie Glebbeek) de prikkelende stelling wordt verdedigd dat vooral het *onderzoek* naar de effectiviteit van het arbeidsmarktbeleid niet deugt, waardoor we eigenlijk maar heel weinig weten over wat werkt en wat niet. Het is, op zijn zachtst gezegd, ietwat navrant dat er na meer dan tien jaar van activerend arbeidsmarktbeleid, waarin er vele miljarden aan zijn gespendeerd (en ettelijke miljoenen aan de evaluatie ervan), er onder onderzoekers nog steeds geen consensus valt te bespeuren over

de vraag wat dit beleid heeft opgeleverd. Wat bij een sterk oplopende werkloosheid in Nederland traditiegetrouw ook hoort, is een sociaal akkoord. In 1982 leverde de exploderende werkloosheid ons het beroemde Akkoord van Wassenaar op, in 1993 werd het akkoord *Een nieuwe koers* gesloten en, na het openbreken van het najaarsakkoord van 2003, nu het sociaal akkoord van 2004, dat sommigen als het Museumplein-akkoord en anderen als het Kazerne-akkoord aanduiden. Daarmee lijkt ook het poldermodel van overleg en consensus in de 21ste eeuw weer springlevend, nadat het een halfjaar eerder door veel commentatoren al ten grave was gedragen. Zoals de beide columns over het sociaal akkoord in dit nummer (van Delsen en Van der Meer) duidelijk maken, is het echter nog te vroeg om te juichen. Dit jaar zal eerst moeten blijken hoe bestendig het bereikte akkoord is. Maar ook dat is niets nieuws onder de zon. Het duurde zelfs tot halverwege de jaren negentig voor het Akkoord van Wassenaar uit 1982 algemeen als een succes werd onderkend. Zo bezien heeft het poldermodel nog wel even de tijd om te bewijzen dat het ook in de 21ste eeuw nog levensvatbaar is.